
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

משנה נזיקין: בין מדרש המקרא לעולם היווני רומי - 7869

תאריך עדכון אחרון 27-08-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תלמוד והלכה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יאיר פורסטנברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yair.furstenberg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני, 11:00-12:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

קריאה וניתוח של יחידות נבחרות במשנה נזיקין (שלושת הבבות) ובירור הגורמים שעיצבו את התפיסות המשפטיות של החכמים. נבחן את עמדתה של המשנה כלפי התשתית המקראית, בתחומי משפט שונים, ואת תפקידיהם של הנורמה המשפטית היוונית ושל החוק הרומי החדש בעיצוב השפה ההלכתית ומידת ההשתלבות של החכמים בסביבתם המשפטית.

מטרות הקורס:

לימוד משותף של מסכת נזיקין שבמהלכו (1) נבחן את יחסה הגלוי והסמוי של המשנה למקרא, תוך השוואה מתמדת למדרשי ההלכה; (2) נשקול יחד את מידת הקרבה והדמיון למערכות משפטיות אחרות, ומידת השפעתם על המשנה; (3) נעמוד על ההבדלים בין תחומי הלכה שונים בכל הנוגע למידת הפיתוח ההלכתי, ונבחן את ההקשר הריאלי העומדים ברקע תהליכים אלו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- [1] להעריך את הגורמים שעיצבו את תחומי המשפט השונים
- [2] לאפיין את דרכה של המשנה ביצירת תחומים הלכתיים בהשוואה לתוספתא ולמדרשי ההלכה.
- [3] לזהות תהליכים טקסטואליים על רקע השוואה למקבילות פנימיות וחיצוניות ולהציע הסבר היסטורי לשינויים אלו.
- [4] להיעזר בספרות המחקר בדבר מערכות המשפט היוונית, המצרית והרומית ולהיעזר בה לשם לימוד ספרות חז"ל ולשם מחקר השוואתי.

דרישות נוכחות (%) :

85

שיטת ההוראה בקורס: קריאה וניתוח של מקורות ומחקר. במהלך הקורס, התלמידים יבחרו יחידות ויובילו את הלימוד.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

מבנה מסכת נזיקין: מן המקרא והלאה
כללי הפתיחה והמשנה הקדומה
תמים ומועדים
מבעה והבער: משנה עוקרת מקרא
מקורותיו של פרק החובל
אלו מציאות
מקומם של דיני פיקדון במסכת
דרכי מסחר ופיקוח על השוק בעולם העתיק
דיני פועלים ואומנין

טיבם של החוזים במשנה
דיני שכנים ומנהג ארץ ישראל
דרכי הירושה בין יוון ורומא
פרק גט פשוט ונהגי כתיבת שטרות

חומר חובה לקריאה:

- ל' אליאס בר לבב, מכילתא דרשב"י פרשת נזיקין: נוסח, מונחים מקורות ועריכה, ירושלים תשע"ד
א' גולאק, השטרות בתלמוד: לאור הפירושים היווניים ממצרים ולאור המשפט היווני והרומי, ירושלים
תשנ"ד
א' גולדברג, פירוש מבני ואנליטי לתוספתא מסכת בבא קמא, ירושלים תשס"א
ד' הנשקה, משנה ראשונה בתלמודם של תנאים אחרונים: סוגיות בדיני שומרים, רמת גן תשנ"ז
א' וייס, דיונים ובירורים בבבא קמא,
א' וסטרייך, 'התפתחות ומגמות פרשניות בדיני הנזיקין התלמודיים לאור מקרי פטור חריגים', דוקטורט,
בר אילן תשס"ז
ש' ליברמן, 'משהו על ספרו של יוליינוס מאשקלון "חוקי פלשתינה ומנהגיה"', תרביץ מ (תשל"א),
409-417
י' מנירב, פרקמטיא: מערכת השיווק בחרה היהודית בארץ ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, רמת גן
תשס"ט
י' פורסטנברג, 'משנה עוקרת מקרא: לדרכה של מדרשי ההלכה במשנה'
B. Cohen, *Jewish and Roman Law: A Comparative Study*, New York 1966
D. Daube, 'The Civil Law of the Mishnah: the Arrangement of the Three Gates', C.
M. Carmichael (ed.), *Collected Works of David Daube, Vol. 1: Talmudic Law*,
Berkeley 1992, pp. 257-304
B.S. Jackson, 'On the Problem of Roman Influence on the Halakhah and Normative
Self-Definition in Judaism', in E.P. Sanders et al. (eds.), *Jewish and Christian Self
Definition, vol. 2: Aspects of Judaism in the Graeco-Roman Period*, Philadelphia
1981, pp. 157-203 (169)
H. F. Jolowicz and B. Nicholas, *Historical Introduction to the Study of Roman Law*,
Cambridge 1972
J. Keenan, J.G. Manning and U. Yiftach-Firanko, *Law and Legal Practice in Egypt
from Alexander to the Arab Conquest: A Selection of Papyrological Sources in
Translation with introductions and Translations*, Cambridge 2014
H. Lapin, *Early Rabbinic Civil Law and the Social History of Roman Galilee*, Atlanta
1995
Jonathan S. Milgram, *From Mesopotamia to the Mishnah: Tannaitic Inheritance Law
in its Legal and Social Contexts*, Tübingen 2016
J. Oudshoorn, *The Relationship Between Roman and Local law in the Babatha and
Salome Komaise Archives*, Leiden Boston 2007
R. Taubenschlag, *The Law of Greco-Roman Egypt in light of the Papyri, 332. BCE –
640 AD*, New York 1944
Reuven Yaron, *Gifts in Contemplation of Death in Jewish and Roman Law*, Oxford
1960

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 20 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 70 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: